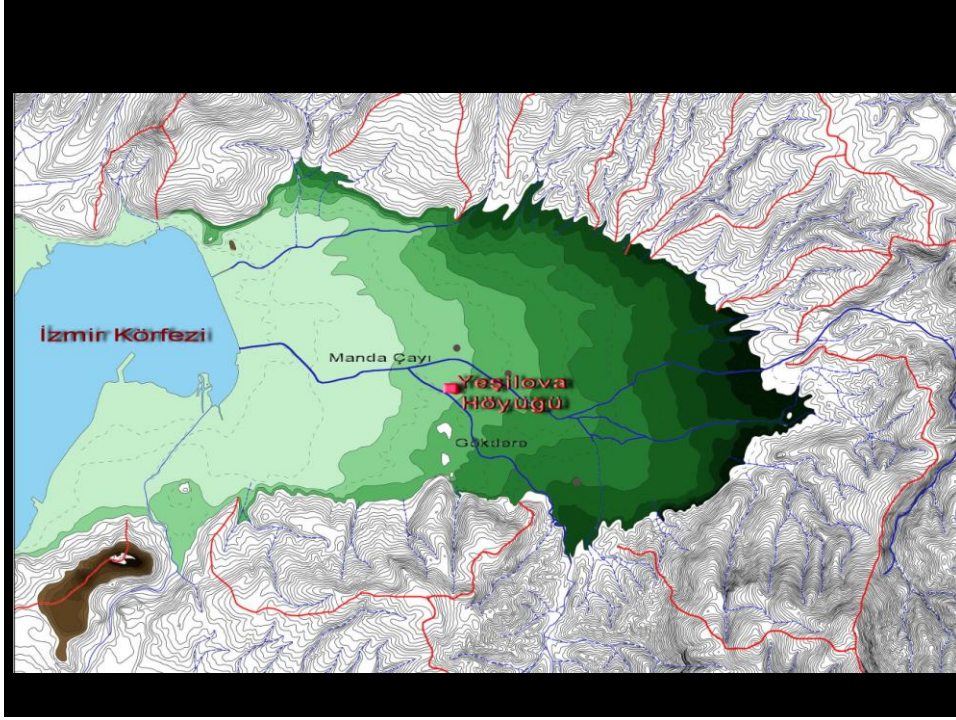

YEŞİLOVA HÖYÜĞÜ- İZMİR'İN PREHİSTORİK YERLEŞİM ALANI

Yeşilova Höyüğü İzmir'in Prehistorik Yerleşim Alanı içinde 2005 yılından beri kazısı süren bir yerleşim merkezidir. Kazı çalışmaları , Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi , Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Yar.Doç.Dr.Zafer Derin'in başkanlığında , Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın , İzmir Büyükşehir Belediyesi, Ege Üniversitesi Rektörlüğü ve Bornova Belediyesi'nin desteğiyle gerçekleştirilmektedir. Kazı çalışmalarına başlarken temel hedeflerimiz;

-Kent kültür tarihini değiştireceğine inandığımız alandan ilk kanıtları elde etmek,

-Alanı koruma altına alıp gelecek kuşaklara sağlam aktarılmasını sağlamak,

-Kentin içinde kent kültürünün doğduğu alanı yurt içinde ve dışında tanıtmak.

-Kentin içinde turizme hizmet edebilecek , arkeolojik alan kazandırmak,

-Tarih öncesi dönemine ait bulguları toplumun ilgisini çekebilecek şekilde farklı bir anlayışta anlatmak ve sergilemekti..

Bu amaçla başladığımız ve artan desteğe bağlı olarak gerçekleştirdiğimiz çalışmaları arttırarak, tamamen kalın bir toprak tabakası altındaki höyüğe ilişkin süreçleri ve yayılımını saptadık.

2010 yılında 28 kişilik bir ekip ve 26 kişilik işçi grubuyla 18/06/2010 tarihinde başlanan Yeşilova Höyüğü kazı çalışmaları 31/08/2010 tarihinde sona ermiştir.

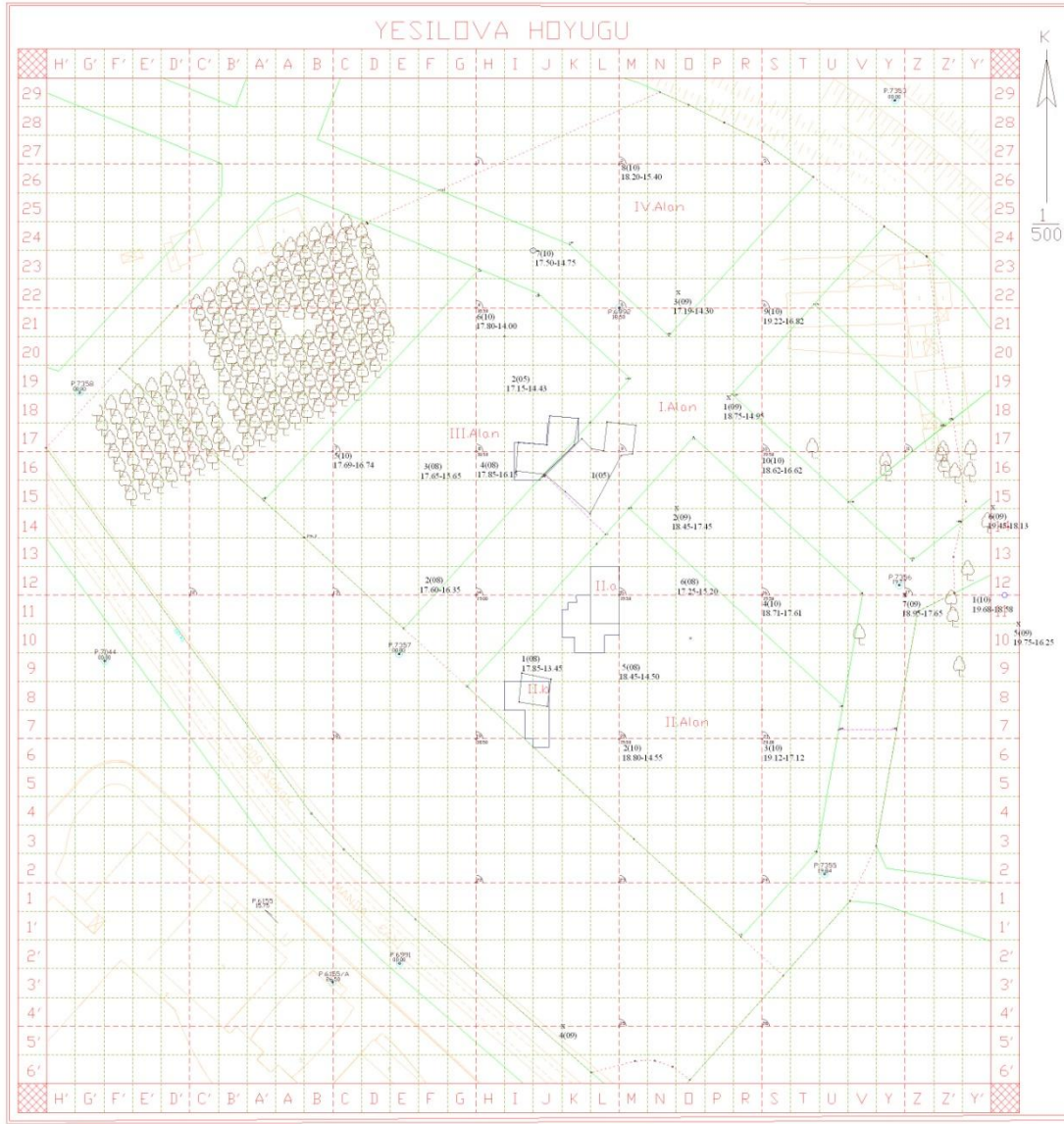
Yeşilova Höyüğü çalışmaları salt bir kazı çalışmasından çok birçok faaliyet ve projeyi de içeren geleceğe yönelik planlı bir kamusal alan olması yönünde gelişme göstermektedir. Bu nedenle 2010 yılında Yeşilova Höyüğü çalışmalarını ; **kazı, eğitim , altyapı ve çevre düzenlemeleri ve yayın** başlıkları altında toplamak mümkündür.

KAZI ÇALIŞMALARI:

Yeşilova Höyüğü kazıları, çalışma programına uygun olarak II , III No'lu alanlar ile VI No'lu Alan (Yassitepe alanı) olmak üzere üç ayrı alanda sürdürülmüştür.

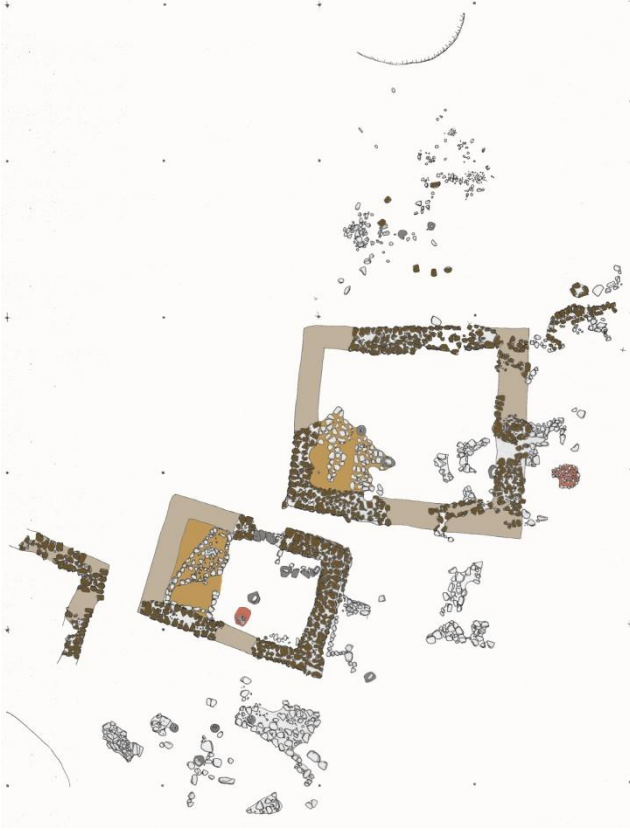
II No'lu Alan

II Nolu alanda kuzey ve güneyde yer alan iki ayrı amada, IIa ve IIb de çalışılmıştır

II a Alanı

Kazı alışmalarına IIa alanındaki K11 plankaresinde başlanmıştış. Bu alanda çalışmadan amaç, 2009 yılında 1 No'lu yapının güneyinde köşesi kazılan 2 No'lu yapıyı ortaya çıkartmak ve varsa diğer başka yapıları da tespit etmektir. Bu amaçla 19.00 m. seviyesinden itibaren K 11 a-e

plankareleri kazılmıştır. Yaklaşık 18.50m. seviyesinden itibaren mekanın duvarları açığa çıkmaya başlamıştır. Bu mekanın da 1 No'lu mekan gibi diğer yapılardan ayrı olarak dikdörtgen planda inşa edildiği anlaşılmıştır. Doğu-batı yönündeki mekan (2) dıştan dışı 6.00x4.20m. boyutlarındadır. Giriş kuzey uzun duvarların ortasında yer alır. Kapı kenarındaki söve taşı, ahşap bir kapının varlığını işaret eder. Mekanın batı yarısı 1 No'lu mekanda olduğu gibi taş dolgulu platform şeklinde düzenlenmiştir. Mekanın güneyinde midye kabukları yığınının olması pişirme işlerinde kullanılan basit ocağın varlığın ortaya koymuştur.

Mekanın duvarları 0.70-0.80 m. kalınlığında tek sıralı orta boy kaba taşlardan yapılmış temellerin üzerine oturmaktadır. Yapının içinde herhangi bir bölme olmamasına karşın kuzeydoğu köşenin öğütme işlerinin yapıldığı mutfak niteliğinde kullanıldığını söylemek mümkündür. 2 No'lu mekanın güneybatısında 3. bir mekanın köşesi çıkartılmaya başlanmıştır. Bu mekanın da 0.60-0.70 m. kalınlığında orta boy taşlardan yapılmış temelleri mevcuttur.

Alanın genelinde en az 3 mekan açığa çıkartılmıştır. Mekanlar taş temelli, dörtgen planlı olup ayırık nizamda inşa edilmişlerdir. Tek odalı

yapıların batıya doğru çekilerek belirli bir sırada inşa edildikleri kapılarının kuzey ve güneye bakacak şekilde uzun duvarların ortalarına yapıldığı saptanmıştır. Mekan aralarındaki boşlukların yoğun ezgi ve öğütme taşı kalıntılarında işlik olarak kullanıldıkları anlaşılmıştır.

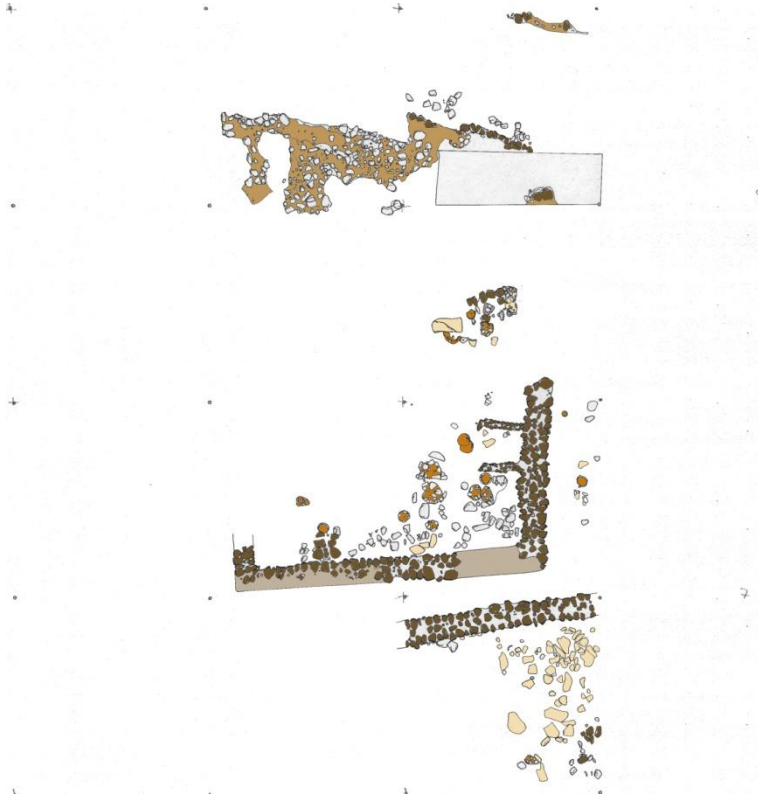
Ila alanı K10-11 plankarelerinde Neolitik 3 No'lu yapının üzerinde ve çevresinde Geç Roma dönemine ait inhumasyon mezarlar açığa çıkartılmıştır. Çoğunluğu çocuk gömülerinden oluşan 5 adet kiremitli mezar kazılmıştır. Tabanlarına çatı kiremiti döşenen mezarların üstüne de kiremitler çatılmıştır. Erişkin mezarı diğer mezarlara göre farklı gömü şekli ile dikkati çekmiştir. Aynı mezarda dört bireyin olduğu anlaşılmıştır. Mezarlar Neolitik Döneme tarihlenen duvarların üzerinde 18.30 seviyesindedir. K10 d plankaresinde saptanan su künkleri ile bütün bu alanının Roma döneminde mezarlığı ile birlikte bir çiftlik evi şeklinde kullanıldığını söylemek mümkündür. CO 14 sonuçları MS. 2.yüzyılı işaret etmektedir.

II b Alanı

II b alanında; I 7-8, J7-8 plankarelerinde çalışılmıştır. Bu alanlarda toplam 7 tabakanın ortaya çıkarıldığı J8 açmasının güney kesiminde 17.45m. den 14.20 m. seviyesine kadar inilmiştir. Açmanın üst kesiminde yaklaşık 1m. kalınlığındaki dolgu toprağının altında yaklaşık 30-70 cm. kalınlığında sel tabakası saptanmıştır. III/2 tabakasına ait mimari kalıntılar özellikle J7 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. İki ayrı mekanın kalıntıları kısmen sağlam durumdadır.

4 ve 5 nolu mekanlar birbirinden ayrı şekilde yapılmış olup iki yapı arasında boşluk yer almaktadır. Mekanların bu özelliği Ila alanındakilerle uyumludur. 4 No'lu mekan yaklaşık 8x6m. boyutları ile alandaki III.1 katına ait büyük boyutlu yapılardan biridir. 0.60-0.70 m. kalınlığındaki

tek sıralı taş temelin üzerine pise tekniğinde dökme duvarların yapıldığı düşünülmektedir. Mekanların yangın nedeniyle yanarak içe doğru çökmesi sonucunda kaplar taban üzerinde insitu durumda günümüze ulaşmıştır.

Ila alanındaki 3 mekan kalıntısı ile birlikte IIb deki yapıların konumu ve mimari özellikleri ; bu alanda birbirinden ayrı ama yakın inşa edilen yapıların destere dişi şeklinde radyal düzende sıralandığını ortaya koymaktadır. Mekanları kapıları uzun duvarlar üzerinde açılmış olup, kapılardan güneylerinde yer alan avluya çıkılmaktadır. Avlular mekanlarda yaşayan toplulukların günlük işlerini yaptıkları , içinde tahıl depolama peteğinin de yer aldığı bir açık alan şeklindedir.

J8 a açmasında erken katları saptayabilmek amacıyla derinleştirilmiş, 15.95 seviyesinde yer yer kalınlığı 10cm.'ye ulaşan bir yangın tabakasına rastlanmıştır. 15.05-14.65 seviyelerinde dere yatağı taşlarından oluşan sel dolgusunun olduğu görülmüştür. En alt tabakaya ait 14.20 seviyesinde ana toprağa ulaşılarak buradaki çalışma sonlandırılmıştır.

Aynı alandan alınan yanmış ahşap örneklerinden elde edilen CO 14 sonuçları 14.20 m. seviyesine kadar katların III.1-2 evrelerinin ara katları olduğunu MÖ. 6250-5800 tarihleri arasına tarihlendiğini göstermiştir. Böylece höyüğün yayılım alanında güneyde dere yatağına doğru Neolitiğin son sürecinin daha uzun dönem içinde yerleşildiğini ortaya koymuştur.

Bütün bu alanlarda bulunan keramikler kırmızı, kırmızımsı sarı ve kızıl kahve astarları ile benzer özellikler göstermektedir. Formlar arasında; çanaklar, boyunlu çömlekler ve "S" profilli kaseler vardır. Keramik dışında baltalar, mühür, bız, ok uçları, havanelleri, ezgi taşları ve öğütme taşları bulunmuştur.

III No'lu Alan

Bu alandaki çalışmalar J 17 karesinde sürdürülmüştür. 17.35- 16.85 seviyeleri arasında alanın farklı yerlerinde Neolitik Dönem ve Kalkolitik Dönem keramiği bir arada gelmeye başlamıştır. Çalışmalarda alanın

güney- doğu yönünden Kalkolitik Dönem keramiğinin batı yönünden ise Neolitik Dönem keramik dolgusunun hakim olduğunu anlaşılmış, mimari herhangi bir kalıntıya rastlanmamıştır.

VI No'lu Alan

2010 kazı çalışmaları planında da gösterildiği gibi; Yeşilova Höyüğü yayılım alanı içinde kalan ve Yeşilova Neolitik kültürünün dere kolları arasındaki boş alanlara genişlemesi sonucu, ilk kez Neolitik Dönemin sonunda yerleşilen ve bu dönemden sonra Yeşilova yerleşimcilerinin kesintisiz yerleşmeye devam ettiği VI No'lu kazı alanı Yassitepe'de de çalışmalara başlanmıştır.

Çevresi yeni yapılan yapılarla hızla kapanmaya ve üzeri çöplüğe dönüşmeye başlayan bu alandaki kültürel sürecin Yeşilova Höyüğü kültürleri ile ilişkisini ortaya çıkartmak, Yeşilova'da sadece mezarlığı olan Erken Tunç Çağ dönemini incelemek ve çevresini koruma altına almak için kısa süreli bir çalışma planlanmıştır. Bu amaçla kamu alanı sınırları içindeki I14 a plankaresinde çalışılmıştır.

Ele geçen keramikler; genellikle kırmızı, siyah ve mat kahverengi gibi koyu renkte, güzel perdahlanmış ve kalitelidir. Profil ve yapım tarzı bakımından Erken Tunç Çağ I dönemi özellikleri göstermektedir.

Açmanın genelinde yüzeye yakın alanlarda ; Erken Tunç, Roma Dönemlerine ait karışık malzeme ele geçmiştir. Ancak Roma Dönemine ait keramikler oldukça azdır. Bunların dışında kalın ve katkılı pithos parçaları da yoğun şekilde ele geçmiştir. Çıkan buluntuların yaklaşık; %10'u deniz hayvan kabuğudur. Bunlar; yivli ve yivsiz kum midyeleri, dikenli deniz salyangozları ve istridye kabuklarıdır. %10'luk kesimin içerisinde yoğunluğu ikinci sırada olan buluntu gurubu ise çakmaktaşları ve obsidyenlerdir. Obsidyen alet daha yoğun ele geçmiştir. Yonga parçaları da mevcuttur. 17.70 m. seviyesinde çalışma sona ermiştir. Kazılan alanların çevresi Bornova Belediyesi tarafından tel çit ile çevrilip uyarı yazıları asılarak alan bütünüyle koruma altına alınmıştır.

2010 yılında geniş bir alanda sürdürülen çalışmalar Yeşilova Höyüğü'nde Neolitik Dönemin başından itibaren yerleşenlerin farklı süreçler içinde yer değiştirdiğini ortaya koymuştur. Özellikle Neolitik I ve II olarak adlandırdığımız erken ve orta dönemde Höyüğün kuzeye doğru orta kesiminde, ana toprağın yükseldiği alanlarda yerleşildiğini, Neolitik III döneminde ise yerleşimin VI no'lu alana kadar genişlediğini, özellikle güneydeki dere kıyısına doğru alanların daha uzun süreli yerleşim gördüğünü orta koymuştur. Kalkolitik ve Tunç Çağlar'da belirli alanlarda yoğunluk artmakta, mevzi alanların yerleşim için seçildiği anlaşılmaktadır. Bu haliyle derelerin kenarlarında gelişen Yeşilova Höyüğü Neolitik –Roma süreci çeşitli evreler dahilinde 100 dönümlük araziye yayılım göstermektedir. İleriki yıllarda yerleşimin yayılım özellikleri daha iyi saptanacaktır. Envanter ve etüdlük eserlerin restorasyon ve kayıt işlemlerinin ardından 70 adet envanterlik , 78 adet etüdlük eser İzmir Arkeoloji Müzesi'ne teslim edilmiştir.

Jeoarkeoloji Çalışmaları

Yeşilova Höyüğü üzerinde kültürel yayılımı tespit etmek ve Neolitik Dönem coğrafi özelliklerini saptamak amacıyla Ege Üniversitesi Coğrafya Bölümü tarafından Prof. Dr. Ertuğ Öner başkanlığında ve Ar. Gör. Aylin Kapsız yönetimindeki bir ekiple delgi sondaj çalışmaları yapılmıştır. Başta sit alanının uç kesimleri olmak üzere 10 ayrı yerde delgi sondaj tekniğiyle ana toprağa kadar metre metre toprak örnekleri çıkartılmıştır . Elde edilen bulgulardan Neolitik yerleşimin 1. Derece Sit alanı içinde yüzey toprağının yaklaşık 1 metre altındaki bir sel tabakasından sonra başladığı ve 1. Derece Sit alanının tamamında çeşitli kalınlıklarda yayılım gösterdiği ortaya çıkmıştır.

EĞİTİM ÇALIŞMALARI

İsveç Kalmar Müzesi- Bornova Belediyesi ile birlikte yürüttüğümüz Prehistorik dönemini, Yeşilova Höyüğü- Zaman Yolculuğu projesi

kapsamında yaşayarak öğretmek için eğitim çalışmalarına bu yıl da devam edilmiştir. Coğrafya Bölümü ile sürdürdüğümüz bir Tübitak projesi kapsamında bu kez yetişkinlerden oluşan 40 kişilik bir ekip ile zaman yolculuğu yapılmış, projenin yetişkinler üzerindeki etkisi incelenmiştir.

TRT nin 2 saatlik Yeşilova Höyüğü canlı yayınında kazı ve eğitim projesi tanıtılmış, bir aktivite gerçekleştirilmiştir .

ALT YAPI ÇALIŞMALARI

Türkiye’de ilk kez bir kazı alanını toplumla buluşturmak ve geleceğe yönelik planlamak adına Bornova Belediyesi tarafında “Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi “, adı altında Sergi Binası- Kazı Evi-Neolitik Köy’ü içeren Ulusal ödüllü mimari proje yarışması düzenlenmiştir. Uygulamaya yönelik bu proje ile ilgili olarak 67 proje başvurmuş, bunların içinden bir proje birinci seçilmiştir. Höyüğün bulunduğu yerde 3. derece sit kapsamındaki kamu alanında gerçekleştirilecek ve inşası Bornova Belediyesi tarafından üstlenilen kapsamlı proje İzmir’e yeni bir alan kazandıracaktır. Detayları ile örnek bir proje olarak bünyesindeki kazı evi kent içindeki prehistorik yerleşim üzerindeki bilimsel çalışmalar için gereken alt yapı sorununu tümüyle halledecektir. Bornova belediyesi tarafından 2011 yılı plan bütçesine koyulan ve gerekli işlemler tamamlandıktan sonra 2011 yılı haziran ayında temel atılması planlanan binaların İzmir’in prehistorik yerleşiminin sergilenmesinde etkisi güçlü olacaktır.

ÇEVRE DÜZENLEMESİ

Yeşilova Höyüğü ve çevresi uzun yıllardan bu yana kaçak moloz dökülen kötü bir görünümdeydi. Bu görünümü ve çevre şartları nedeniyle kent içinde olmasına karşın, insanlar bu alana gelip dolaşamadığı gibi höyüğe ulaşmakta zorluk çekiyorlardı. Bu amaçla Bornova Belediyesi ile Yeşilova Höyüğü'nün sit alanı dışında kalan yaklaşım alanını ve çevresini düzenlemek için İzmir Kalkınma Ajansı'na (İZKA) Yeşilova Höyüğü Çevre Düzenlemesi projesine başlanmıştır. Projede Otoyolla bağlantıyı sağlayan Neolitik dönemi çağrıştıran iki köprü ve çevre düzenlemesi bitirilerek alanın girişi düzenli ve ilgi çekici bir görünüme kavuşturulmuştur. Böylece kent içinde, çevre düzenlemeleri ve alan içi planlamalarıyla sergilenebilir bir prehistorik ören yeri hazırlanmaya çalışılmaktadır.

Plan ve projelerimizin 2011 yılında önemli bir bölümünün bitirilmesi yönünde çalışmalarımız sürmektedir.

YAYIN ÇALIŞMALARI

Yeşilova Höyüğü ile ilgili olarak yurt içinde ve dışında yayın çalışmalarına hız verilmiştir. Bugüne kadar 21 makale yazılmıştır. 2005-2006 yıllarına ait bulgular kapsamlı makale niteliğinde basılmıştır.

Amacımız toplumu ve bilim dünyasını hızlı şekilde bilgilendirmektir. Bunun için yayın çalışmalarımıza ağırlık vermeyi sürdüreceğiz.

Arazide kazı çalışmalarının 26.08.2010 tarihinde sona ermesinden sonra koruma ve güvenlik önlemlerine yönelik çalışmalara başlanmıştır. Doğal olaylara karşı açmalara su girişini azaltmak için açma kenarlarına kanallar açılmış, bütün açmaların etrafı içi toprak dolu çuvallarla çevrilmiş, mimari kalıntılar ve bazı açma duvarları örtülerle kapatılmıştır. Bütün bunlar eserleri korumaya yönelik geçici bir örtü niteliğindedir. Ana hedefimiz kalıntıların bir bölümünü çatı ile kapatıp, doğal tahribatı engellemek ve gelen ziyaretçilerin görsel olarak kalıntıları görmesini sağlamak olacaktır. Bunun için destek beklentisi içindeyiz.

Yeşilova Höyüğü tamamen Bornova Ovası'nın altında kalması ve dere taşkınları nedeniyle sert alüvyonlu toprak yapısına sahiptir. Bu nedenle çalışmalar daha yavaş devam etmesine karşın hedeflediğimiz aşamaları gerçekleştirmiş durumdayız. Bornova ilçesi Yeşilova Höyüğü'nün katkısıyla Tarihi Kentler Birliğine üye olmuştur. Kentte turizme yönelik çabalar bahsettiğimiz projeler bağlamında hızla artmakta , kentin prehistorik yerleşim alanının sergilenmesi doğrultusunda önemli gelişmeler kaydedilmektedir. Yeşilova Höyüğü ve çevresinin düzenlenmesine yönelik Bornova Belediyesi'nin gerçekleştirdiği projeler Tarihi Kentler Birliği tarafından ödül kazanmıştır. Yerel yönetimlerin , sivil toplum örgütlerinin ve özel kurumların desteğiyle, kent içinde çekim gücüne sahip farklı bir sergileme anlayışının hakim olduğu prehistorik sit alanı ortaya koymayı hedeflemekteyiz.

Yeşilova Höyüğü Kazı Başkanı

Yar.Doç.Dr.Zafer Derin